

KÜLTÜR

KÜLTÜR

- Kültür “insanların yaşamları boyunca edindikleri değerler, tutumlar, alışkanlıklar bütünü” olarak tanımlanabilir.
- Kültürün yeni kuşaklara aktarılması **toplumsallaşma süreci** dediğimiz kavram ile gerçekleşir.
- Kültür bir toplumda yaşayan insanların değer ve tutumlarını şekillendirir. Bu bağlamda her toplumda yaşayan insanların farklı düşünce ve davranış tarzları geliştirmesi, kültürün de farklılaşmasına neden olur. Yeme içme, giyim, düşünce, selamlaşma, kutlama, eşitlik, ahlak gibi pek çok kültür ögesi toplumdan topluma farklılaşır.

KÜLTÜR

- Kültürün iki temel boyutu vardır:
 - **MADDİ KÜLTÜR:** Bir toplumda üretilen fiziksel unsurlardır. Giyim tercihleri, mimari yapılar, kullanılan eşyalar maddi kültüre örnek olarak verilebilir.
 - Maddi kültürdeki değişimler, maddi olmayan kültürü de etkiler. Örneğin, ulaşım araçlarının değişmesi (teknolojik gelişmeler) insanların tatil alışkanlıklarını da değiştirir. Bir başka örnek ise şöyle verilebilir. Çalışma yaşamındaki düzenlemeler, önceden insanların senede 1 kez uzun süre (1 ay) tatil yapmasına izin verirken, değişen çalışma yaşamı koşulları insanların daha kısa süre izne çıkmasına izin vermekte. Bu nedenle günümüzde pek çok beyaz yaka çalışan yılda kısa süreli ancak daha sık tatile çıkmayı, örneğin haftasonu yakın mesafeli yerlerde vakit geçirmeyi, tercih etmektedir.
 - **MADDİ OLMAYAN KÜLTÜR:** Gelenek, değer yargıları, inanç, yasalar, ahlak gibi kültür unsurlarını yansıtır.
 - Maddi olmayan kültür ile maddi kültürün değişim hızı birbiriyle paralel hızda değişmez. Çoğunlukla maddi kültür unsurları daha hızlı değişir. İşte maddi kültür ile maddi olmayan kültür değişikliklerinde yaşanan ara döneme **kültürel gecikme / kültürel boşluk** adı verilir. Örneğin cep telefonları bir kültür unsuru olarak yaşamlarımızın ortasındadır. Ancak cep telefonu kullanmadaki görgü kuralları hala tam olarak yerleşmemiş durumdadır.

KÜLTÜR ŞOKU

- Alışkın olunan kültürden tamamen farklı bir kültür içinde yaşanan yabancılaşıma durumudur. Özellikle yabancı bir ülkede yaşamaya başlandığında gözlenebilir. Örneğin Almanya'ya göç eden Türk ailelerin ilk kuşaklarında yoğun şekilde görülür. Bu ilk kuşan bireyler, dilden geleneğe, giyim kuşamdan yaşam tarzına pek çok kültürel unsurda Alman toplumuna yabancı kalmıştı. Bu nedenle ilk kuşaklar, Türk televizyonlarını izlemeye, Türk aileler ile görüşmeye Türkçe konuşmaya devam etmişlerdir. Almanya ve Türk göçmen nüfusunun yoğun olduğu pek çok Avrupa ülkesinde Türk mahalleleri, Türk ürünleri satan marketler, Türk kahvehane ve cemiyetleri göze çarpar.
- Kültür şokunun yaşandığı hemen her toplumda yukarıdaki örnekler aslında vardır. (New York'taki Çin, İtalyan mahalleleri, İtalya'da Afrikalı göçmenlerin yaşadığı mahalleler vs) Çünkü kültür şokuna uğrayan bireyler kendini ait hissettiği kültürel ortamlarda yer almak isterler.

KÜLTÜRÜN İŞLEVLERİ

- Kültür, toplumda bir yaşam şeması oluşturur. Nasıl davranacağımızın şeklini önceden belirler
- Kültür toplumun değerlerini bir araya getirir.
- Kültür sosyal dayanışma için temel oluşturur.
- Kültür her toplumda farklıdır.,kültür sosyal kişiliğin oluşmasındaki en temel faktördür.

KÜLTÜRÜN ÖĞELERİ

- Değerler
- Normlar
- Semboller
- Dil
- Gelenekler
- Yaptırım ve cezalar

KÜLTÜRÜN ÖĞELERİ: DEĞERLER

- Bir toplumda ulaşılmak istenen **ideal** standartlardır. Değerlerin ağırlığı zamanla değişir. Aynı zamanda değerler toplumdaki topluma da değişirler.
- Türkiye’de 1980’li yıllarda dışa açılma ile değerlerin değiştiğini hepimiz gözlemlemiştir. Bu değişimle ilgili bazı örnekler aşağıda yer almaktadır.
 - Kanaatkarlık yerini tüketime bırakıyor.
 - Mesleğe / eğitime dayalı statü kazanma yerini, maddi başarı, zenginlik ve güce dayalı statü kazanmaya bırakıyor.
 - Konformizm ve bireycilik temel değerler haline geliyor.
 - İlişkiler ağıyla yükselme ağırlık kazanıyor.

KÜLTÜRÜN ÖĞELERİ: **NORMLAR**

- Normlar bir bireyin neler yapıp neler yapamayacağını söyleyen kurallardır.
- Yazılı olabilirler: Yasalar, Yönetmelikler, Hukuk Kuralları
- Yazısız olabilirler: Gelenekler, töreler... bir yerde yazılı değildirler, ancak genel çoğunluk bu kuralları bilir.
- Normlara uymayan bireyler değişik cezalar ile karşı karşıya kalabilirler.

KÜLTÜRÜN ÖĞELERİ: SEMBOLLER

- Kendi başına bir anlam taşımasa da, kültürün içinde bir anlama sahip olan her şey olabilir. Mimikler, jestler, el, kol, baş hareketleri, bayraklar, trafik işaretleri, basılı olan bazı şekiller....



KÜLTÜRÜN ÖĞELERİ: **DİL**

- Dil kültürün en önemli öğelerinden biridir.
- Bir toplumdaki simgesel / sembolik her şeyin ortak bir anlam kazandığı, bu anlamın yazılı ve sözel olarak paylaşıldığı bir sistemdir.
- Kuşaktan kuşağa aktarılır. Bu aktratım, aynı zamanda kültürün de aktarılmasıdır. Özgürlük, bağımsızlık, adalet, dayanışma gibi pek çok kültürel öğenin kuşaktan kuşağa aktarılması dil sayesinde olur. Bu nedenle savaşlarda asimilasyon hedefleyen devletlerin yaptığı ilk işlerden biri de işgal edilen ülkenin dilini değiştirmektir. (2. Dünya Savaşı sırasında Kore'yi işgal eden Japonlar Korece konuşmayı yasaklamış, Korelileri Japonca isimler seçmeye zorlamışlardır.)

KÜLTÜRÜN ÖĞELERİ: GELENEKLER

- Gelenekler bir toplumda geçmişten beri yapılagelen yerleşmiş eylem biçimleridir.
- Kız isteme, sünnet düğünleri, cenaze merasimleri, bayram kutlamaları, askere uğurlama, yolcunun arkasından su dökme.
- Bazen tüm toplumda yaygın olarak görülme de bir yöreye veya bir kuruma has geleneklere de rastlarız. Örneğin, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin her yıl mayıs ayı sonunda "İnek Bayramı" kutlamaları olur. Bu bayram bir öğrenci şenliğidir. Kendi içinde, inek duası, bölüm fermanları, "çamur" etkinliği, fasıllar gibi, yıllardır kuşaktan kuşağa aktarılan rutin eğlenceleri barındırır.

KÜLTÜRÜN ÖĞELERİ: **YAPTIRIM VE CEZALAR**

- Bir norma uymayan bireyler değişik düzeylerde cezalandırmalarla karşılaşabilirler.
- Eğer söz konusu norm, bir hukuk kuralı ise, adalet sistemi içinde cezai müeyyide ile karşı karşıya kalınır. İdari para cezaları, hapis cezası, bunlardan bazılarıdır.
- Söz konusu norm hukuk sistemi dışında ise, daha küçük cezalar söz konusu olabilir. alay, küçümseme, dışlama vs gibi. Ancak bazı durumlarda bu cezaların daha büyüdüğünü ve fiziksel şiddete kadar varan cezalar olduğunu gözlemleyebiliriz.

KÜLTÜR İLE İLGİLİ BAZI KAVRAMLAR

- **Yüksek Kültür:** Bir toplumda seçkin olarak tanımlanan azınlığın ön plana çıkankültür unsurlarıdır.
- **Popüler Kültür:** Bir toplumda nüfusun önemli bir kısmı tarafından benimsenen ve paylaşılan kültür unsurlarıdır.
- Yüksek kültür ile popüler kültürü birbirinden ayıran bazı hususlar vardır:
 - **Maliyet:** Yüksek kültür unsurları sadece küçük bir azınlığın erişimine imkan veren pahalı unsurlardır. (örneğin golf oynamak, ralli)
 - **Beğeni:** Yüksek kültür unsurları pek çok kesimin ulaşabileceği maliyette olsa da yine sadece küçük bir azınlığın beğenisine hitap eder. (örneğin, klasik müzik, operalar)
 - **Biriciklik:** yüksek kültür unsurlar çok az sayıda veya sadece bir tane üretilir. O unsura sahip olmak aynı zamanda seçkinliğin de bir ifadesidir. (örneğin heykel, resim gibi sanat eserleri.)

KÜLTÜR İLE İLGİLİ BAZI KAVRAMLAR

- **Alt Kültür:** Bir kültür kendi içinde etnisiteye, inançlara, mesleklere, ilgi alanlarına veya fiziki bölgeler göre pek çok farklılıklar barındırır. Kendilerine ait değerleri / normları / davranışları olan ve bu yönleriyle toplumdaki diğer kesimlerde ayrılan kültür gruplarına alt kültür denir.
 - Çarşı, Ultraslan veya Genç Fenerbahçeliler gibi örgütlü futbolseverler, yemek, müzik dans biçimleriyle özgün bir kültür barındıran Çerkezler, meslek grubu olarak askerler örnek olarak verilebilir. Alt kültürler egemen kültürün bir parçası olup, toplumla uyum içinde yaşamlarını sürdürürler.
- **Karşı Kültür:** Bir toplumda yaygın olarak uzlaşılan egemen kültürün unsurlarını eleştiren ve reddeden, kendi benimsedikleri değerlere dayalı yaşam tarzını tercih eden, öne çıkararak, hakim kılmaya çalışan gruplar için kullanılır. Örneğin 1970'li yıllarda ortaya çıkan hippie hareketi bir karşı kültür örneğidir.

KÜLTÜR İLE İLGİLİ BAZI KAVRAMLAR

- **Etnosantrizm / Kültürel Taassup:** Kişinin kendi kültürünü merkeze alarak diğer kültürleri kendi standartlarına göre eleştirmesi ve aşağılamasıdır. Diğer kültürlere tepeden bakmayı ve küçümsemeyi beraberinde getirir.
- **Kültürel Görelilik:** Hiçbir kültürün başka bir kültürden üstün olamayacağını söyleyen bakış açısıdır. Her kültürü kendi bağlamında değerlendirir, her unsurun kendince bir işlevi olduğunu kabul eder. Bu bakış açısı, farklılıklara hoşgörülü yaklaşmayı ve ötekine saygıyı içinde barındırır.
- **Çok Kültürlülük:** Birbirinden çok farklı etnik kökene, cinsel yönelime, dini inanca, farklı vatandaşlıklara ve kültürel çeşitliliğe sahip bireylerin bir arada yaşamasını ifade eder. Özellikle son 50 yılda, ulaşım araçlarının ve ekonomik hareketliliğin gelişmesi nedeniyle çok farklı kültürlerden insanlar bir arada çalışmak ve yaşamak durumundadır. Çok kültürlülük giderek daha fazla ön plana çıkar. Özellikle metropollerde çok kültürlülüğü net şekilde gözlemleyebiliriz. Çok kültürlülüğün olduğu toplumlarda etnosantrik bakış açısı, ötekine tahammülsüzlük, kültürler arası gerilimler hatta çatışmalar bile görülebilir. Bu bakımdan, çok kültürlü bir yaşamda uzlaşma, saygı, empati gibi değerlerin ön plana çıkartılması daha da fazla önem arz eder.

KÜLTÜR İLE İLGİLİ BAZI KAVRAMLAR

- **Kültürel Değişme:** Kültür unsurlarında yaşanan değişimlerdir. Özellikle maddi kültür unsurları için hızla değiştiğini söylemek mümkündür. Bu değişimi sağlayan nedenlere daha yakından bakacak olursak...
 - Keşif ve İcatlar
 - Teknolojik Değişimler
 - Göç
 - Ekonomik Faaliyetler
 - Uluslararası toplantılar, müsabakalar, etkinlikler
 - Asimilasyon: Savaşlar veya kültürel yayılcalık siyaseti sonucu.

KÜRESELLEŐME VE KÜLTÜR

- Küreselleőme haberleőme etkileőim, iletiőim ve en önemlisi ekonomik faaliyetlerde ulusal sınırların aőınarak diğer ülkeler ile sosyal, kültürel, ekonomik, ve siyasal bağımlılığın artması sürecidir.
- Bu genişlemenin en önemli sebebi, iletiőim ve ulaşım teknolojilerinde gelişmelerdir.
- Küreselleőme süreci, yerel ve bölgesel pek çok unsuru aőındırmakta ve eğlence tercihlerinde, tüketime, müzik alışkanlıklarından konuşulan dile pek çok alanda kültürlerin benzeőmesini getirmektedir.
- Küreselleőme geçtiğimiz 20 yılın belki de en çok tartışılan konularındandır. Küreselleőmenin dayattığı pek çok sonucu eleőtirenler, yerelin ön plana çıktığı eylemler ve arayışlar içindedir.